

Marta Kunicka

O prawie w bibliotekach...

Bibliotheca Nostra : śląski kwartalnik naukowy 3/3, 9-11

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

O PRAWIE W BIBLIOTEKACH...

Znajomość prawa, podstawowych aktów, zagadnień czy terminów nie tylko ułatwia funkcjonowanie w sferze osobistej i zawodowej, lecz także jest obowiązkiem obywatela, gdyż polskie ustawodawstwo przyjmuje zasadę odpowiedzialności każdej osoby za jej postępowanie, w tym ponoszenie konsekwencji wynikających z określonych działań. Dla pracowników bibliotek, archiwów czy ośrodków informacji naukowej odpowiednie kwalifikacje w tym zakresie wpływają na jakość pracy, co szczególnie uwidacznia się w związku z coraz powszechniejszym dostępem do tradycyjnych i elektronicznych źródeł informacji. Istotne znaczenie ma również powstawanie nowych systemów i narzędzi umożliwiających kopiowanie dokumentów, a także zmiana standardów gromadzenia i udostępniania zasobów. Termin „prawo biblioteczne” [Zarzębski, 1985, s. VIII] w doktrynie prawnej odnosi się do przepisów prawa bibliotecznego. Wykładnia prawa, polegająca na wyjaśnieniu sensu przepisów prawnych oraz ustaleniu właściwego ich rozumienia, bardzo często uwidacznia niedostateczną jednoznaczność i możliwości odmiennego interpretowania poszczególnych przepisów, a w konsekwencji zajmowania niejednorodnych stanowisk. Zagadnienia te poruszają autorzy niniejszego zeszytu – prawnicy, bibliolodzy, bibliotekarze, praktycy – koncentrując się na różnych aspektach problemu.

Pierwsza grupa artykułów została poświęcona podstawowym dokumentom regulującym funkcjonowanie bibliotek w Polsce, które określają zasady oraz zakres działania bibliotek, doprecyzowując szczegółowe zadania. Ustawa o bibliotekach zawiera wiele przepisów z różnych dziedzin prawa: administracyjnego, samorządowego, cywilnego, prawa pracy, a także sankcji wypływających z prawa karnego [Ciechorski, 2012, s. 7]. Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych obejmuje regulacje prawa autorskiego oraz wynikające z tego tytułu przywileje i ograniczenia dla instytucji kultury. Chodzi o dozwolony użytek publiczny, który określa standardy, w ramach których biblioteki, archiwa czy szkoły mogą bez naruszenia prawa nieod-

płatnie udostępniać lub zwielokrotnić zdeponowane w nich zbiory. Zagadnieniom tym poświęcili uwagę Marlena Jankowska (*Prawo autorskie w działalności bibliotek*) i Paweł Snopek (*Uprawnienia i obowiązki bibliotek w świetle przepisów ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Zagadnienia wybrane*). Wraz z wejściem Polski w struktury Unii Europejskiej musiało nastąpić ujednoczenie prawa krajowego tak, aby spełniało ono również wymogi ustawodawstwa unijnego, a wcześniej wspólnotowego. Szczegółowo zakres tych zagadnień zaprezentował Piotr Ślęzak w artykule *Wpływ prawa wspólnotowego na polskie prawo autorskie*.

Lepsze wykorzystywanie technologii cyfrowych w społeczeństwie informacji i wiedzy wymaga nie tylko zrównoważonego finansowania europejskich programów digitalizacji dokumentów stanowiących dziedzictwo kulturowe [Katušćák, 2012], ale także ujednoczenia wymagań prawnych oraz standardów określających zasady prezentowania i udostępniania dokumentów cyfrowych, które podlegają lub nie (dzieła osierocone) ochronie prawa autorskiego. Ograniczenia stąd wynikające decydują, jakiego typu biblioteka cyfrowa lub repozytorium zostanie utworzona oraz w jaki sposób będą udostępniane jej zasoby. Zwielokrotnienie cyfrowe dokumentów ma swoje określone konsekwencje. Mariola Jarczykowa w artykule *Prawo autorskie w odniesieniu do zbiorów specjalnych – refleksje badacza literatury dawnej* przedstawiła problemy, z jakimi zmagają się badacze poszukujący dawnych tekstów, a także zwróciła uwagę na takie opracowanie zbiorów, które umożliwiłyby jak najszybsze dotarcie do nich.

Barbara Szczepańska w artykule *Licencjonowanie zasobów elektronicznych w bibliotekach* omówiła praktyczne aspekty rozwiązań, ułatwiających korzystanie z baz danych, Ewa Dobrzyńska-Lankosz zaś wskazała *Status prawny bibliotekarzy akademickich, ze szczególnym uwzględnieniem bibliotekarzy dyplomowanych*. Regulacje dotyczące zawodu bibliotekarza wynikają z podległości pracowników bibliotek różnych typów odmiennym resortom: kultury, szkolnictwa wyższego czy edukacji. Zagadnienie to jest szczególnie ważne w odniesieniu do kolejnych zmian ustawy o szkolnictwie wyższym. Jacek Tokarski zwrócił uwagę na problematykę *Wolnego oprogramowania. Podstawowe pojęcia i warunki*, Darina Ismailova zaś na niektóre aspekty działalności bibliotek Kazachstanu (prawna charakterystyka podstawowych aktów normatywnych). Beata Marek i Daria Gęsicka dokonały charakterystyki programu nauczania o prawie autorskim.

Zapraszamy Czytelników do dyskusji nad poruszonymi w periodyku zagadnieniami, ostatnio możliwej także na facebooku.

Marta Kunicka

Bibliografia

- Ciechorski J. (2012), *Ustawa o bibliotekach komentarz*. Warszawa.
- Katuščák D. (2012), *Ciele a európsky kontext projektu lovenskej Národnej Knižnice „Digitálna Knižnica a Digitalny Archív”*. „Knižnica”, c. 6. s. 5–9.
- Zarzębski T. (1985), *Polskie prawo biblioteczne 1773–1983. Katalog aktów normatywnych polskiego prawa bibliotecznego 1773–1983*. Warszawa.